

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างสรรค์
เศรษฐกิจชุมชนเขานกรรจ์ ตำบลเขานกรรจ์ อำเภอเขานกรรจ์
จังหวัดสระแก้ว*

Social Return on Investment (SROI) for Creative Economy
of Khao Chakan Community, Khao Chakan District,
Sa Kaeo Province

อุพพลา จันทรกระจ่างแจ้ง และอนันต์ ลากุล

Noppol Jankrajangjaeng and Anan Lakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Noppol@vru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขานกรรจ์ อำเภอเขานกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว 2) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขานกรรจ์ อำเภอเขานกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) กลุ่มเป้าหมายใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 4 คน 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลเขานกรรจ์ จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์ จำนวน 25 คน และวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@เขานกรรจ์จำนวน 25 คน รวม 54 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการที่ดำเนินการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 85,006 บาท ส่วนอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคมเป็นจำนวน 2.27

*ได้รับบทความ: 2 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 17 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2566

Received: September 2, 2023; Revised: December 17, 2023; Accepted: December 18, 2023

เท่าหมายความว่าการลงทุนทุกๆ 1 บาท อัตราผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน (IRR) เท่ากับ 7.6%

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.78)

คำสำคัญ: ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; ชุมชนเขาฉกรรจ์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the social return on investment (SROI) of the project to improve the quality of life and raise income for people in the grassroots community of Khao Chakan, Sa Kaeo Province, 2) to study the satisfaction towards the quality-of-life development project and to raise income for the people in the grassroots community of Khao Chakan, Sa Kaeo Province. The research conducts according to Mixed Methods. The target group used a purposive selection method. There were 2 groups of consists: 1) 4 local leaders 2) Members of two community enterprises in Khao Chakan: Ban Phon Sawan community enterprises, 25 people, and Ban Santisuk@ Khao Chakan community enterprise, 25 people, totaling 54 people. The instruments used for data collection consisted of interview form and satisfaction questionnaire.

The research result reveals as follows:

1. Social return on investment (SROI) evaluation of the project has a net present value (NPV) of 85,006 baht, while the social return on investment was 2.27 times, meaning that investment for every 1 baht, the rate of return on investment (IRR) is equal to 7.6%.

2. Analysis results satisfaction with the project Overall, it was at the highest level ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.78).

Keywords: Social Return on Investment (SROI); Creative Economy; Khao Chakan Community

1. บทนำ

ตามที่ภาครัฐได้เชื่อมโยงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติเข้ากับ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ 20 ปี ระหว่างปี 2560 ถึง ปี 2579 โดยน้อมนำเอาหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน และใช้หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชบรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ของประชาชน แก้ไขปัญหาภาคการเกษตร เสริมสร้างความมั่นคง

ทางอาหารพัฒนาโภชนาการและความปลอดภัยด้านอาหาร เพื่อนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปณิธานแน่วแน่ที่จะสืบสาน รักษา และต่อยอดโครงการพระราชดำริของพระราชบิดา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดียิ่งขึ้น (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560)

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่พระราชอาพรสงค์ให้เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อยกคุณภาพมาตรฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสู่คุณภาพเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่นักปฏิบัติอย่างมืออาชีพ การยกคุณภาพมาตรฐานชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยถือเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ โดยมีกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ BCG Economy ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยเน้นการพัฒนาในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่อย่างบูรณาการ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2566)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยทีมคณาจารย์

ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์อย่างต่อเนื่องในกิจกรรมต่างๆ โดยในปีงบประมาณ 2562 กิจกรรมการออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าทอสาบลายเป็นชุดกระเป๋าตามคอลเลกชั่นปีงบประมาณ 2563 กิจกรรมการพัฒนาสาบป่านการผลิตผ้าทอปีงบประมาณ 2564 แบ่งเป็น 1) กิจกรรมต้นน้ำคือกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน 2) กิจกรรมกลางน้ำคือกิจกรรมการพัฒนาเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวทางความปกติใหม่ (New Normal) 3) กิจกรรมปลายน้ำคือการออกแบบและผลิตบรรจุภัณฑ์ตราสินค้าและปีงบประมาณ 2565 การพัฒนาต่อยอดตาม BCG Model เป็นการพัฒนาศรษฐกิจแบบองค์รวมใน 3 กิจกรรมคือ 1) กิจกรรมยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “G” 2) กิจกรรมยกระดับเกษตรมูลค่าสูงพืชโกโก้ “B” และ 3) กิจกรรมการบริหารจัดการขยะชุมชน “C” รวมทั้งถอดบทเรียนโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจาก SWOT พบว่าตำบลเขาฉกรรจ์มีต้นทุนทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมและด้านทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่บริเวณโดยรอบเขาฉกรรจ์มีศักยภาพพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวได้มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและมีการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อประกอบอาชีพเสริมส่วนปัญหาที่พบมีดังนี้ 1) ปัญหาด้านกลุ่มอาชีพคือ ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) ปัญหาด้านการตลาดคือขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น 3) ปัญหาด้านการท่องเที่ยวคือขาดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

กับกรมป่าไม้ และ 4) ปัญหาสังคมผู้สูงอายุ คือ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามลำพัง

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดขึ้นกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ 2566 ทางผู้วิจัย จึงได้จัดทำโครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เพื่อตอบโจทยความต้องการของพื้นที่ ใน 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing สู่อการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตช็อกโกแลตด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ โดยมีการวิเคราะห์เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการ (Social Impact Pathway) ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กิจกรรม (activity) ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ร่วมกับการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อให้ทราบถึงประโยชน์และคุณค่าของผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนอย่างเป็นรูปธรรมที่ทำให้คนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นเสริมเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน และพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) กลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 2 กลุ่มโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น จำนวน 4 คน 2) กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์หมู่ที่ 8 ตำบลเขาฉกรรจ์ จำนวน 25 คน และวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@เขาฉกรรจ์ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาฉกรรจ์ จำนวน 25 คน รวมทั้งสิ้น 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) แบบสัมภาษณ์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนเขาฉกรรจ์ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่องานวิจัยเชิงโครงสร้างและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์

เกี่ยวกับ (1) ต้นทุนและกำไรของผลิตภัณฑ์ (2) จุดแข็งและจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์ (3) ผลกระทบทางสังคมของโครงการ (4) แนวทางการพัฒนาต่อยอดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอนาคต และ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับแบ่งเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านความรู้ ความเข้าใจ 2) ด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมรวมทั้งสิ้น 21 ข้อ

การเก็บและรวบรวมข้อมูลมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนเขาฉกรรจ์ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ 2) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์อำเภอเขาฉกรรจ์จังหวัดสระแก้ว และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้และความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92 และปรับแก้รายละเอียดตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 ประชุมเชิงปฏิบัติการกับผู้นำท้องถิ่นและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อวางแผน

ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ประจำปีงบประมาณ 2566 ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model โดยใช้แบบสัมภาษณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว กับกลุ่มเป้าหมายแบ่งกิจกรรมออกเป็น 2 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ (ด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์ หมู่ที่ 8 ตำบลเขาฉกรรจ์ จำนวน 25 คน เพื่อตอบโจทย์ “B” คือ Bio Economy และ “G” คือ Green Economy โดยมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่และให้ผู้เข้าร่วมอบรมทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว 2) กิจกรรมการพัฒนากิจการการเรียนรู้เส้นทางผลิตช็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG

Model ในพื้นที่ (ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม) กับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@ เขาฉกรรจ์หมู่ที่ 6 ตำบลเขาฉกรรจ์ จำนวน 25 คน เพื่อตอบโจทย์ “B” คือ Bio Economy และ “C” คือ Circular Economy โดยมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้ เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ และให้ผู้เข้าร่วมอบรม ทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนเขาฉกรรจ์ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) มีขั้นตอนดังนี้

(1) การกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 2 แห่งคือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์ และวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@เขาฉกรรจ์

2. การวิเคราะห์เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการ (Social Impact Pathway) ประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (input) คือปัจจัยที่ทำให้โครงการสามารถขับเคลื่อนไปได้ จำแนกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ปัจจัยเชิงบุคคล งบประมาณ เครื่องจักร และองค์ความรู้ (2) กิจกรรม (activity) คือการดำเนินงานในโครงการที่กำหนดกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลผลิต (3) ผลผลิต (output) คือผลที่เกิดขึ้นครั้งแรกและชัดเจนที่สุดจากโครงการ จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แนวทางปฏิบัติที่ดี และนวัตกรรม (4) ผลลัพธ์ (outcome) คือการนำผลผลิตของโครงการไปใช้ประโยชน์ในกลุ่มเป้าหมาย เกิดการเปลี่ยนแปลงกับผู้ใช้ประโยชน์จากโครงการ และ (5) ผลกระทบ (impact) คือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากผลลัพธ์ในวงกว้าง ทั้งมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม (เศรษฐกิจภูมิบัวทอง, เกศกุล สระแก้ว และบุญฤทธิ์ พานิชเจริญ, 2564, หน้า 45-61)

3. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2557, หน้า 8) มีสูตร ในการคำนวณดังนี้

$$\text{ค่า } SROI = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ทั้งหมด}}{\text{มูลค่าปัจจุบันของการลงทุนทั้งหมด}}$$

4. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการ แปลผล โดยใช้เกณฑ์และแนวทางการหาช่วงความ กว้างของอันตรภาคชั้นที่แบ่งระดับการแปลผล มาตราส่วนประมาณค่าออกเป็น 5 ระดับ (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีคุณภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีคุณภาพ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีคุณภาพ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีคุณภาพ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีคุณภาพ

อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชน เขาฉกรรจ์ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว มีผลการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการ (Social Impact Pathway) ใน 2 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางผลิตซ็อกโกแลตด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ รายละเอียดการวิเคราะห์ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (input) กิจกรรม (activity) ผลผลิต (output) ผลลัพธ์ (outcome) ผลกระทบ (impact) ผลการวิจัยตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการ (Social Impact Pathway)

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activity)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์				
1. งบประมาณ 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทำสีสกรีน	อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การพัฒนาสายป่านการผลิต	1. ผลิตภัณฑ์ Eco-printing 2. รายได้ของสมาชิก	1. รายได้เพิ่มเติมของสมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน	1. ด้านเศรษฐกิจ - ต้นทุนการผลิต ลดลง จากการใช้

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activity)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
จากสี่ธรรมชาติ 3. วัตถุดิบจากธรรมชาติในท้องถิ่น 4. ความรู้ด้าน Eco-printing 5. ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 6. ตลาดความต้องการ Eco-printing	ผลิตภัณฑ์ Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ แบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น	2. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	วัตถุดิบในท้องถิ่น - การขยายการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. ด้านสังคม - ความผาสุก - คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น - เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม - การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ 3. ด้านสิ่งแวดล้อม - ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมดีขึ้น
กิจกรรมการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลต				
1. งบประมาณ 2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแปรรูปอาหาร 3. ผลผลิตจากต้นโกโก้ในพื้นที่มีมาก 4. ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน 5. ความรู้การพัฒนาฐานการเรียนรู้ 6. ความรู้ด้านการผลิตซ็อกโกแลต	ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลต สู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่	1. ฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลต 2. รายได้ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น 3. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น	1. พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น 2. รายได้เพิ่มเติมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. ชนมคลินเพื่อรักษาสุขภาพ	1. ด้านเศรษฐกิจ - การกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อย - ชาวสวนโกโก้มีแหล่งระบายผลผลิต - การขยายการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2. ด้านสังคม - ความผาสุก - คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น - เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม - การถ่ายทอดภูมิปัญญา

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activity)	ผลผลิต (Output)	ผลลัพธ์ (Outcome)	ผลกระทบ (Impact)
7. ความต้องการ ของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน 8. ตลาดความ ต้องการอาหาร เพื่อสุขภาพ				ท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ 3. ด้านสิ่งแวดล้อม - เป็นแหล่งเรียนรู้การปลูก และเพาะพันธุ์ ต้นโกโก้
2564	2565	2566	2567-2571	

จากตารางที่ 1 สรุปตามกิจกรรมได้ว่า 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing มีปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณ ภูมิปัญญา และวัตถุดิบในท้องถิ่นความรู้ด้าน Eco-printing และความต้องการของตลาด นำไปสู่การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing ส่งเสริมการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ Eco-printing ทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น และยังเป็น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตช็อกโกแลตมีปัจจัยนำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ งบประมาณ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผลผลิตจาก

ต้นโกโก้ในพื้นที่ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน อย. ความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และความต้องการของตลาด นำไปสู่การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตช็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ก่อให้เกิดฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตช็อกโกแลต ทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น และยังเป็น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมการบริโภคขนมคลีนเพื่อรักษาสุขภาพ ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

2. การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ของการดำเนินโครงการผลการวิจัยตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของการดำเนินโครงการ

ต้นทุนและผลประโยชน์	กิจกรรมที่ 1 มูลค่า (บาท)	กิจกรรมที่ 2 มูลค่า (บาท)	มูลค่ารวม (บาท)
1. มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนการวิจัยรวม	349,308	214,092	563,400
2. มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์จากการดำเนินโครงการรวม	154,070	94,430	248,500
3. มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Next Present Value: NPV)	52,703	32,302	85,006
4. ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)	1.41	0.86	2.27
5. อัตราผลตอบแทนภายใน (Internal Rate of Return: IRR)	4.72	2.88	7.6

จากตารางที่ 2 การคำนวณผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในภาพรวมพบว่า โครงการที่ดำเนินการทุกรุ่นมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 85,006 บาท ส่วนอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคมเป็นจำนวน 2.27 เท่าหมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาท อัตราผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน (IRR) เท่ากับ 7.6% แสดงให้เห็นว่า ผลการดำเนินงานของโครงการสร้างประโยชน์ต่อสังคมและมีความคุ้มค่า ต่อการลงทุนในการดำเนินโครงการเมื่อจำแนกตาม 2 กิจกรรม มีรายละเอียดดังนี้ 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing สู่อการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่พบว่า มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 52,703 บาท ส่วนอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทาง

สังคมเป็นจำนวน 1.41 เท่าหมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาท อัตราผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน (IRR) เท่ากับ 4.72% และ 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่พบว่า มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) เท่ากับ 32,302 บาท ส่วนอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคมเป็นจำนวน 0.86 เท่าหมายความว่า การลงทุนทุก 1 บาท อัตราผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน (IRR) เท่ากับ 2.88%

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว

การมีจิตสาธารณะของนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ	4.95	0.90	มากที่สุด
2. ด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้	4.83	0.87	มากที่สุด
3. ด้านการจัดกิจกรรม	4.92	0.67	มากที่สุด
รวม	4.90	0.78	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.78) เมื่อจำแนกตามรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.90) รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.67) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือ ด้านการนำองค์ความรู้ไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.83$, S.D. = 0.87)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานภายใต้โครงการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานรากในพื้นที่ตำบลเขาฉกรรจ์ อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ประจำปีงบประมาณ 2566 ผ่าน 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing ส่งเสริมสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ

องค์กรรวม BCG Model ในพื้นที่ และกิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์กรรวม BCG Model ในพื้นที่ก่อให้เกิดผลกับชุมชน 3 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อมมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing ส่งเสริมสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ที่มีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เท่ากับ 1.41 บาท แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ Eco-printing ได้แก่ เสื้อยืดลาย Eco-printing และถุงผ้าลาย Eco-printing ทำให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์สามารถนำองค์ความรู้และเทคนิคการทำ Eco-printing มาสร้างมูลค่าทางผลิตภัณฑ์เกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขึ้น จากความคิดริเริ่มของประชาชนในพื้นที่โดยใช้วัตถุดิบทางธรรมชาติในพื้นที่เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิต และทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นต้นทุนการผลิตลดลงรวมทั้งเกิดการขยายตลาดของกลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชนไปยังผู้บริโภคกลุ่มใหม่ เช่น กลุ่มรักสุขภาพ ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มศึกษาดูงาน 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@เขาฉกรรจ์มีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เท่ากับ 0.86 บาท แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตทำให้ชาวสวนโกโก้ในพื้นที่มีแหล่งระบายผลผลิต ราคาผลผลิตไม่ถูกกดราคา และมีการเปิดพื้นที่ให้ผู้ประกอบการรายอื่นวางจำหน่ายสินค้าก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อยรวมทั้งเกิดการขยายตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปยังผู้บริโภคกลุ่มใหม่ เช่น กลุ่มคนรักสุขภาพ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนสอดคล้องกับจันทร์ทิพย์ ไพเพอร์ และคณะ (2565, หน้า 1942-1955) พบว่า โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ดำเนินการคือโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนชุมชนรอบเขื่อนสิริกิติ์มีผลตอบแทนจากการลงทุนเท่ากับ 2.18 บาท (หมายความว่าเงินลงทุน 1 บาท ที่จ่ายลงทุนได้ทำประโยชน์เกิดมูลค่ากับสังคม 2.18 บาท) ตัวอย่างเช่นเกิดความรู้เรื่องเกษตรกรรมธรรมชาติที่ครัวเรือนนำไปประยุกต์ใช้จนสามารถลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเองได้

2. ด้านสังคม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์เกิดการรวม

กลุ่มในการทำกิจกรรมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์ทุกเพศทุกวัย ทำให้มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นองค์ความรู้ในการทำสีสกรีนจากสีธรรมชาติให้กับคนรุ่นใหม่มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนความผาสุกและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตซ็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุข@เขาฉกรรจ์ทำให้เกิดนวัตกรรมชุมชนที่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คนรุ่นใหม่ และสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาสังคม รวมทั้งผลิตภัณฑ์ได้รับมาตรฐานระบบการผลิตตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอาหาร (GMP FDA/GMP อย.) ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนความผาสุกและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับนิติกร พงษ์ไพบูลย์ และวิสาชา ภูจินดา (2562, หน้า 137-154) พบว่า ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการทำเกษตรอินทรีย์ในโครงการสามพรานโมเดลภาพรวมคิดเป็น 1.45 กล่าวคือทุกการลงทุน 1 บาท ส่งผลตอบแทนทางสังคมมูลค่า 1.45 บาท โดยในด้านสังคมเกษตรกรในโครงการมีการรวมกลุ่มและประชุมเดือนละ 1 ครั้งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาระหว่างสมาชิกเกษตรกรภายในกลุ่มและสนับสนุนองค์ความรู้โดยการจัดอบรมและศึกษาดูงาน ซึ่งมีอาจารย์มหาวิทยาลัยนักวิชาการและปราชญ์มาให้ความรู้ต่างๆแก่เกษตรกรเช่นการ

ตลาดวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวและเมล็ดพันธุ์ เป็นต้นเกษตรกรนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้กับการทำเกษตรอินทรีย์และมีสุขภาพดีขึ้นเนื่องจากปริมาณสารเคมีตกค้างในเลือดอยู่ในระดับปลอดภัยด้านเศรษฐกิจทางโครงการสนับสนุนช่องทางการตลาดให้กับเกษตรกรเช่นตลาดสุขใจตลาดสุขใจสัญจรและวิสาหกิจชุมชนเป็นต้นทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตอินทรีย์ในราคาที่เป็นธรรมไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางเพราะเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตเองและด้านสิ่งแวดล้อมเกษตรกรมีการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดไม่ใช้สารเคมีในการทำเกษตรและเก็บรักษาต้นพันธุ์หรือเมล็ดพันธุ์ไว้เพาะปลูกต่อไป

3. ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing ส่งเสริมการสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านพรสวรรค์สามารถนำวัตถุดิบจากธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์หมุนเวียนในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Environmentally Friendly Products) ใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบหมุนเวียนในท้องถิ่น (zero waste) สร้างเสริมทักษะและพัฒนาเทคนิคการทำ Eco-printing (Reskilling & Upskilling) โดยวิธีการทางธรรมชาติที่ปราศจากสารเคมีสร้างพลังเข้มแข็งให้กับวิสาหกิจชุมชน (Community Strength) อันเป็นการระเบิดจากภายในเป็นการพึ่งพาตนเองสู่ความยั่งยืนทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์และลดต้นทุนการผลิตเพิ่มรายได้ลด

รายจ่ายตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันก่อให้เกิด impact กับท้องถิ่นอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางการผลิตช็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของวิสาหกิจชุมชนอยู่เป็นสุขบ้านสันติสุขขอเขาฉกรรจ์ ตามเส้นทางการผลิตที่ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ กระบวนการกลางน้ำ และกระบวนการปลายน้ำ พร้อมแหล่งเรียนรู้การปลูกและเพาะพันธุ์ต้นโกโก้ (Local Learning Centre) สอดคล้องกับ ประทีฐ ธีรารักษ์ และศัณย์ชัย เพชรสุวรรณ (2562, หน้า 41-54) พบว่า การดำเนินการลงทุนเครื่องอัดแท่งเชื้อเพลิงชีวมวลของกลุ่มเกษตรกรบ้านไผ่สีสุก ตำบลท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยการจัดทำห่วงโซ่ผลลัพธ์แบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยปัจจัยนำเข้า (Input) คือ เครื่องอัดแท่งเชื้อเพลิงชีวมวล ซึ่งมอบหมายให้สมาคมพัฒนา ชุมชนเป็นผู้ดูแลและบำรุงรักษา กิจกรรม (Activity) คือ การอัดแท่งเชื้อเพลิง ซึ่งเชื้อเพลิงมีค่าความร้อน 5,813.74-6,521.36 kcal/kg ผลผลิต (Output) คือ ปริมาณเชื้อเพลิงที่ผลิตได้ต่อปี และผลลัพธ์ (Outcome) คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกในชุมชนจากการขายแท่งเชื้อเพลิงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชนและผลภาวะด้านขยะที่ลดลงตลอดระยะเวลา 1 ปี ผลการประเมินทางด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของการลงทุน พบว่า มีอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) 3.71 อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) 3.70 มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPA) 1,471,353.39 บาท ระยะเวลาคืนทุน 3.24 เดือน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ควรนำผลการวิจัยไปวางแผนทิศทางการขับเคลื่อนโครงการในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาต่อยอดตาม BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน “B” เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เช่น การแปรรูปผลโกโก้สุ่งโกโก้เชื่อมโยงกับ “C” เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดเช่น การพัฒนาคุณภาพผ้าทอสู่การเพิ่มมูลค่าด้วยกระบวนการทางธรรมชาติและทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้อยู่ภายใต้ “G” เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกันเช่น การเสริมศักยภาพกระบวนการทอผ้าด้วยวิธีการขีด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

เส้นทางสู่ผลกระทบทางสังคมของการดำเนินโครงการตามการพัฒนาเศรษฐกิจ แบบองค์รวม BCG Model ในพื้นที่ ได้แก่ 1) กิจกรรมการพัฒนาสายป่านการผลิต Eco-printing มีปัจจัยนำเข้าหลัก ได้แก่ ภูมิปัญญาและวัตถุดิบในท้องถิ่นความรู้ด้าน Eco-printing และความต้องการของตลาด โดยมีกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาสายป่านการผลิตผลิตภัณฑ์ Eco-printing สู่การสร้างมูลค่าผลิตภัณฑ์สร้างผลผลิตที่สำคัญ คือ ผลิตภัณฑ์ Eco-printing อันมีผลลัพธ์ทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสร้างความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 2) กิจกรรมการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางผลิตช็อกโกแลตมีปัจจัยนำเข้าหลัก ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลผลิตจากต้นโกโก้ในพื้นที่ผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน ออ. ความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และความต้องการของตลาดโดยจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางผลิตช็อกโกแลตสู่การสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างผลผลิตที่สำคัญ คือ ฐานกิจกรรมการเรียนรู้เส้นทางผลิตช็อกโกแลต อันมีผลลัพธ์ทำให้กลุ่มวิสาหกิจมีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมการบริโภคขนมคลีนเพื่อรักษาสุขภาพซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังแผนภาพที่สรุปไว้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2560). ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จันทร์ทิพย์ ไพเพอร์ และคณะ. (2565). การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย: กรณีศึกษาชุมชนรอบเขื่อนสิริกิติ์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 1942-1955.

- นิติกร พงษ์ไพบูลย์ และวิสาखा ภูจินดา. (2562). ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทำเกษตรอินทรีย์
ในโครงการสามพรานโมเดล. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(4), 137-154.
- ประพิธาร์ ธารักษ์ และศักรัยชัย เพชรสุวรรณ. (2562). การประเมินผลตอบแทนทางสิ่งแวดล้อมและสังคม
จากการลงทุนของเครื่องอัดแท่งเชื้อเพลิงชีวมวลชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*,
25(1), 41-54.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2566). *VRU success story 2019-2022*
เรื่องเล่าความสำเร็จโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนฐานราก
จังหวัดปทุมธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระแก้ว. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- เศรษฐภูมิ บัวทอง, เกศกุล สระแก้ว และบุญฤทธิ์ พานิชเจริญ. (2564). *คู่มือการประเมินผลกระทบทาง*
สังคม (Social Impact Assessment: SIA) และผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social
Return on Investment: SROI). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2557). *การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคม (Social*
Return on Investment: SROI). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.